

نکات بسیار مهم و خلاصه:

درس آیین زندگی

بر اساس منبع دانشگاه پیام نور

نکات کلیدی آئین زندگی

مقدمه

۱- واژه اخلاق جمع خلق است که در لغت به معنای سرشت و سجیه آمده است اعم از سجایای نیکو و پسندیده یا سجایای زشت و ناپسند.

۲- در عموم کتابهای لغوی، این واژه با واژه (خَلَق) هم ریشه شمرده شده است.

۳- خَلَق زیبا به معنای بهره مندی از سرشت و سجیه ای زیبا و پسندیده و خَلَق زیبا به معنای داشتن آفرینش و ظاهری زیبا و اندامی موزون و هماهنگ است.

۴- رایج ترین معنای اصطلاحی اخلاق در میان اندیشمندان اسلامی عبارت است از:

صفات و ویژگی های پایدار در نفس که موجب می شوند کارهایی متناسب با آن صفات، به طور خودجوش و بدون نیاز به تفکر و تامل، از انسان صادر شود.

۵- ابو علی مسکویه در تعریف اخلاق می گوید:

اخلاق حالتی نفسانی است که بدون نیاز به تفکر و تامل، آدمی را به سمت انجام کار حرکت می دهد.

۶- جامع ترین تعریف علم اخلاق:

علمی است که با معرفی و شناساندن انواع خوبی ها و بدی ها، راه های کسب خوبی ها و رفع و دفع بدی ها را به ما می آموزد.

۷- علم اخلاق هم بُعد شناختی و معرفتی دارد و هم بعد عملی و رفتاری.

۸- علم اخلاق همانند فلسفه و علوم عقلی محض نیست که صرفاً "بعد عقلانی و نظری انسان را تقویت کند؛ بلکه هدف اصلی آن، آموزش شیوه رفتار است.

۹- انواع پژوهش های اخلاقی عبارت اند از :

اول. اخلاق توصیفی

به توصیف و معرفی اخلاقیات افراد، گروه ها و جوامع مختلف می پردازد.

در پژوهش های توصیفی صرفاً "در پی توصیف و گزارش از اخلاقیات خاصی هستیم. این گونه پژوهش با روش تاریخی و نقلی صورت می گیرد و هدف از آن صرفاً "آشنایی با نوع رفتار اخلاقی فرد یا جامعه ای خاص است و نه تحلیل عقلی و فلسفی اخلاقیات گزارش شده و یا توصیه و ترغیب افراد به عمل بر طبق آنها و یا اجتناب از آنها. این مطالعات را معمولاً "جامعه شناسان، مردم شناسان و مورخان صورت می دهند.

دوم. اخلاق هنجاری

این بخش از مطالعات و پژوهش های اخلاقی که اخلاق دستوری نیز نامیده شده است به بررسی افعال اختیاری انسان و صفات حاصل شده از آنها ، از حیث خوبی یا بدی و بایستگی یا نبایستگی ، می پردازد. موضوع بحث در این گونه پژوهش ، افعال اختیاری انسان و صفات درونی حاصل شده از افعال اختیاری است نه دیدگاه های افراد، گروه ها ، اقوام و یا ادیانی خاص.

روش بحث در این نوع پژوهش ، روش استدلالی و عقلی است و نه روش تجربی و تاریخی.

مهمترین نقش و کارکرد اخلاق هنجاری، ارائه نظریه و دیدگاهی معقول برای تبیین خوبی و بایستگی ، یا بدی و نبایستگی یک عمل است.

در اخلاق هنجاری به دنبال پاسخ به این پرسش ها هستند که دلیل درستی کار های درست چیست؟ معیار تمایز کار خوب و بد کدام است ؟ و چرا باید متخلق به اخلاق فاضله شد و از اخلاق رذیله پرهیز کرد؟

سوم. فرا اخلاق

به بررسی تحلیلی و فلسفی درباره مفاهیم و احکام اخلاقی می پردازد.

موضوع این نوع پژوهش، مفاهیم و جملاتی است که در اخلاق هنجاری مورد بحث قرار می گیرند.

فیلسوفی که به این نوع بررسی می پردازد دغدغه درستی یا نادرستی و حقانیت یا بطلان گزاره های اخلاقی را ندارد.

در فرا اخلاق، مفاهیم و احکام اخلاقی از سه جهت عمده مورد بحث و بررسی قرار می گیرند: از حیث معنا شناسی، از حیث معرفت شناسی و از حیث وجود شناسی . نخستین مورد مربوط به مفاهیم اخلاقی است و حیثیت دوم و سوم ناظر به احکام و جملات اخلاقی است.

۱۰ - اخلاق کاربردی

اخلاق کاربردی در حقیقت زیرمجموعه اخلاق هنجاری است. به تعبیر دیگر اخلاق کاربردی همان اخلاق هنجاری است البته در حوزه های خاصی از زندگی فردی و اجتماعی.

اخلاق کاربردی در حقیقت درصدد آن است که کاربرد و اعمال منظم و منطقی نظریه اخلاقی را در حوزه مسائل اخلاقی خاصی نشان دهد. مباحثی مانند اخلاق دانش اندوزی و علم اندوزی، اخلاق پژوهش ، اخلاق نقد، اخلاق گفتگو، اخلاق محیط زیست ، اخلاق سیاست، اخلاق جنسی، اخلاق معیشت را می توان از مباحث مربوط به اخلاق کاربردی به شمار آورد.

اخلاق کاربردی شامل اخلاق حرفه ای نیز می شود. منظور از اخلاق حرفه ای تعامل در باره ابعاد اخلاقی مسائل و موضوعاتی است که به مشاغل خاصی مربوط می شود مانند اخلاق پزشکی، اخلاق تجارت، اخلاق روزنامه نگاری و امثال آن .

یکی از دغدغه های مهم اخلاق کاربردی ، حل معضلات و تعارضات اخلاقی است . هرچند حل معضلات اخلاقی جایگاه مهمی در اخلاق کاربردی دارد .

اخلاق کاربردی یا کار بستنی ، عبارت است از کاربرد و تطبیق استدلال ها، اصول ، ارزش ها و ایده آل های اخلاقی درباره رفتار های اخلاقی ، اعم از رفتار های فردی و اجتماعی، با توجه ویژه به معضلات و تعارضات اخلاقی

هدف از این نوع پژوهش نیز ارزش گذاری و ارزیابی اخلاقی و در نتیجه پذیرش یا انکار آن خط مشی ها و رفتار هاست.

۱۱ - اهمیت و جایگاه علم اخلاق

علم اخلاق یکی از ضروری ترین علوم برای انسان است. این علم در حقیقت علم زندگی و آیین زیستن ، به معنای حقیقی کلمه است. علمی است که افزون بر بیان احکام ارزشی همه ابعاد فردی و اجتماعی زندگی آگاهانه و مختارانه ما ، راه های اتصاف به فضایل و بهره مندی از خوبی ها و دفع و رفع زشتی ها را نیز نشان می دهد .

علم اخلاق یکی از مهم ترین و سرنوشت سازترین دانش هاست .

امام کاظم (ع) می فرماید : لازم ترین دانش برای تو ، دانشی است که تو را به صلاح قلبت راهنمایی کند و فساد آن را برایت آشکار سازد.

یکی از مهم ترین رسالت های پیامبران پرورش اخلاقی مردمان و تزکیه و تهذیب جان های آنان بوده است.

پیامبر بزرگ اسلام هدف اصلی رسالت خود را به کمال رساندن خاق های کریم و منش های بزرگوارانه معرفی کرده است .

اخلاق نیک و زدودن زشتی ها و آراستگی به خوبی ها یکی از عوامل مهم بهره مندی از سعادت دنیوی و اخروی است.

امر به معروف و نهی از منکر نیز از واجبات فقهی و اخلاقی است.

یکی از رسالت های اخلاق کاربردی این است که به تحلیل و بررسی ریشه ای و بنیادین فضایل و رذایل اخلاقی و راه تشخیص تکالیف اخلاقی و شیوه تحقق آنها در قلمرو های خاصی بپردازد.